

TOVARNIKI

15. NOVEMBRA 1940

VEŠTNIK

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA - JESENICE - FUŽINE

LETNIK 4 · ŠTEV. 23

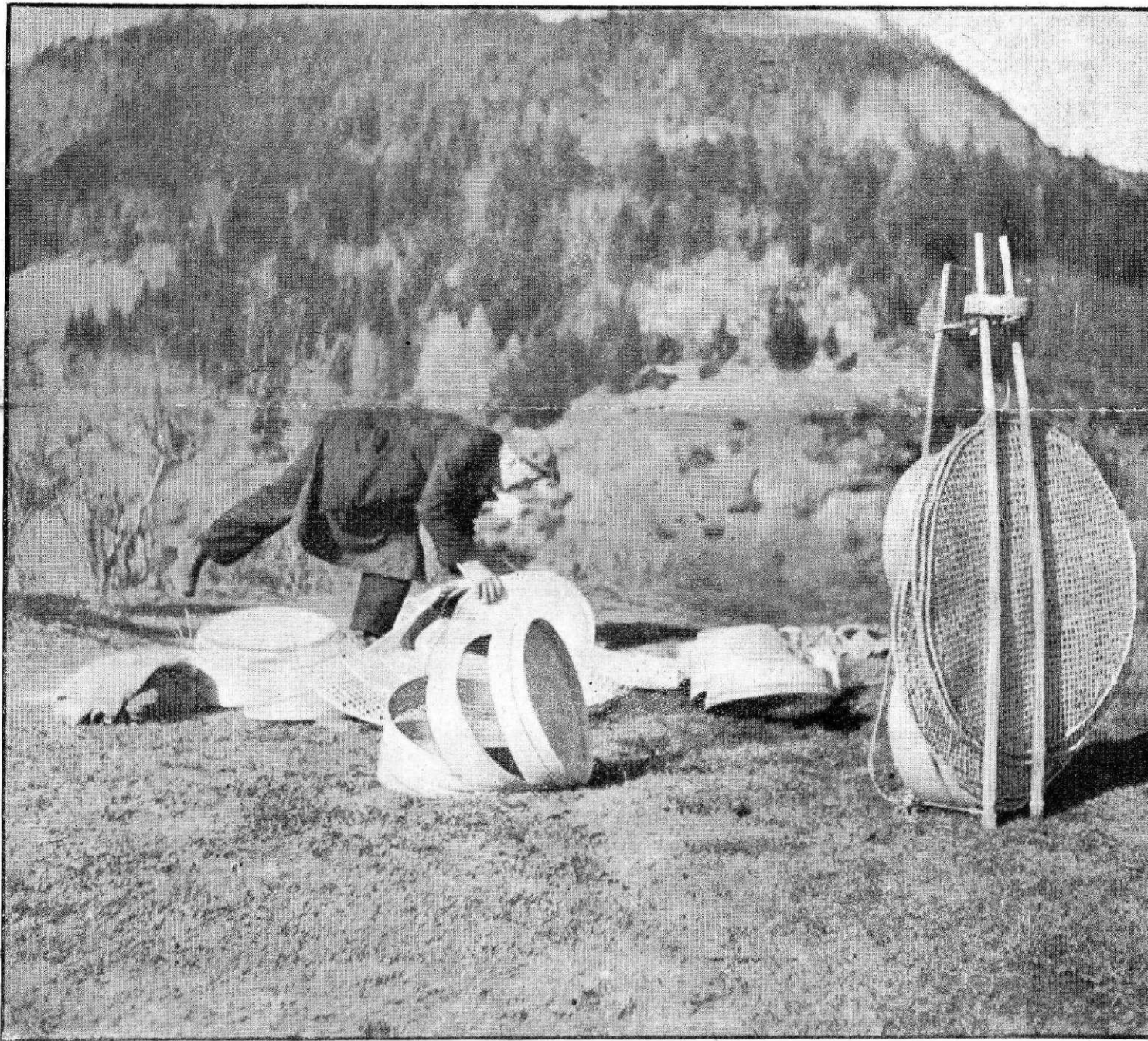

Foto: Sm

SUHA
ROBA

ROKODELSKA OBRT, KI NADOMEŠČA INDUSTRIJO V REVNIH PREDELIH SLOVENSKE ZEMLJE

V dveh delih se prikazuje ta obrt: v izdelovanju na domu in v prodaji v svetu. Podjetnost, pridnost in ročnost

so osnove prvega, trgovska sposobnost pa osnova drugega dela. Za vsem tem pa je velika potreba ljudstva

REŠETAR

Mnogo ljudi hodi danes po deželi mimo kmetijskih domov, zato je njihov pojav izgubil vsako posebnost. Med to množico potrebnih in potepuhov se izgubijo tudi originali.

Včasih ni bilo tako. Hodili so tudi in prišli celo do najbolj oddaljenih domačij in bajt, a z vsakim je prišla posebnost. Prihajali so z letnimi časi, s potrebami, za poslom, vmes pa tudi taki, ki ne prihajajo od nikoder in ne gredo nikamor, po usodi desetega brata. Domačije na deželi so jih navajene, brez njih bi bilo dolgčas.

Kmetijski domovi živijo svoje običajno življenje. Po letnih dobah in po vremenu se spreminja delo in občutje. V tej tišini in enakomernosti so obiski popotnikov edine motnje tedna. Večinoma človek nanje pozabi, nekaj prikazov iz mladosti na kmetih pa je, ki ostanejo v spominu vse življenje. Ni potrebno, da so posebej dobri ali posebej slabi, že s samim prihodom povzročajo posebne misli in čustva mlade duše.

★

»Danes pride Boltavzerca.« Boltavzerca pride! To je zadostovalo, da nas je prevzelo neko čudno občutje. Od nekod daleč je prihajala ta ženska. Bila je vedno črno oblečena. Na obleki, ki jo je imela zapeto čisto pod vratom, je bila vrsta lesketajočih se gumbov, česar na kmetih drugače nikoli nismo videli. Kakor svoj čas na grofoski lastnini, ko je šla mimo hiše gospoda, le s to razliko, da je imela Boltavzerca ruto na glavi in da je bila dobra. Pred njo se otrokom ni bilo treba skriti, k njej pa nismo silili. Otrokom je prinesla sladkarije. Ni bila ne stric ne teta, njena dobrota je bila zato svojstvena.

Prišla je vsako leto enkrat. Kadar je prišla Boltavzerca, jo je mati peljala v

levo hišo, na mizo pa je dala prt. Vedno je kaj prinesla, mlado kuro, rožna semena, zavoj kave. Pri hiši smo imeli namreč študenta višje šole. Nič nam ni bila, od daleč je prihajala ta dobra ženska, v spominu ostane vse življenje.

Ko sem po mnogih letih večkrat hodil za Mežo mimo Meležnikove bajte, sem zvedel, da je tu stanovala Boltavzerca. Nisem mogel verjeti. V duši je bila podrti zopet lepota iz mladosti. Zakaj ni stanovala Boltavzerca kje na lepšem, zakaj je morala tudi ta dobra ženska stanovati v leseni bajti.

★

Gorski mežnar. Na gori sv. Uršule stoji lepa in velika cerkev. Tako velika je, da so ob slabem vremenu procesije kar v njej. V zvoniku vise eni najbolj ponosnih in ubranih zvonov. Zvonove so spravljali na goro štiri tedne. Ko so jih v času vojske hoteli pobrati, so se ustrašili spravljanja v dolino, zato so zvonovi ostali in pojo dalje. Poletni so na gori cerkvena opravila, na god sv. Cirila in Metoda kurijo kres. Ta kres ima neko posebnost. Ne kurijo ga namreč kake stranke ali frakcije, nego ljudje.

Cerkev ima potrebe, mežnar tudi. Ko na jesen zaklene cerkev, gre po deželi, vse do tje, kamor seže glas gorskih zvonov. Letos proti Nazarju in Belim vodam, potem pod Okrajem proti Mežici, spet v Kotlje, kakor je pač letina obrodila. Vsako tretje leto pride.

»Letos nismo nič čuli zvonov,« ga pozdravijo kmetje, »vse bolj je vleklo na Štajersko, zato ne bo nič.« Zvonovi namreč redko zvone in se še redkeje slišijo v dolino. Kakor je pač, lepo bo ali slabo vreme, kadar prinese veter v dolino glas gorskih zvonov. Gorski mežnar, tak or-

jak, za vevnico ovs se dolgo zahvaljuje, želi blagoslova, da bi žita obrodila in da bi bila živina zdrava.

★

Rešetar je hodil navadno dvakrat na leto. Takoj s prvo vigredjo in pa o snopju. Prihajal je zelo točno. »Sedaj bo kmalu rešetar tu.« »Rešetar bi moral biti že tu«, so vedeli gospodarji. Hodil je v kraj že dolga leta in vsi so ga poznali.

Rešeta vseh velikosti, velike rdiseje za zdrob, obode ter razno suho robo je nosil na visokem tovoru, da smo ga že od daleč videli. Malo strojev pozna okraj, nikoli se ne bi izplačali, kajti žita je malo, časa pa dovolj, zato toliko rešet. »Zakaj nič kuhelje ne da, ko jih ima pa toliko«, smo vprašali otroci. »To je njegov kruh, prihaja od daleč, v njegovi deželi zemlja ne obrodi dovolj, zato mora okrog. Domače mora zapustiti in iti po svetu, da proda, da imajo kaj jesti...« Potem smo rešetarja vsi spoštovali.

Nekoč rešetarja dolgo ni bilo. Potem pa sta prišla dva. Od daleč smo ju videli; Mlajši je bil daleč pred njim, stari je v bregu počival. »Mora z menoj, da bo spoznal kraj, da ga bo oskrboval, ko jaz ne bom mogel več«, tako je predajal stari rešetar svoje pravice. To je bil testament!

Spomladi je prišel mladi že sam. Pasji lajež po hišah je bil živahnejši, kajti s takim strašilom je smel priti k hiši le stari rešetar. Njega so se že davno privadili. Hodil je po tuji zemlji, toda po očetovih stopinjah. Spal je po skednjih kakor oče, počival na prijaznih sončnih obronkih kakor oče. S prižnice pa smo ob vsakem njegovem prihodu v vas zaslišali molitev: »Še za starega rešetarja...«

★

Tako uči življenje na kmetih že v mladosti. »Za rajnega rešetarja, ki je prihajal od daleč, kjer zemlja slabo rodi, ki je moral zapustiti domače, da so imeli kaj jesti...« smo molili po kmetijah. Mnogi pa so šele iz knjig zvedeli, da je nekje kraj, kjer je razvita domača obrt »suhe robe«. To pa se imenuje že izobrazba.

Dolenjci, tudi Ribnica in Sodražica sta tu zapopadeni, so imeli dovolj pisateljev in pesnikov, da so jim postavili spomenike. Vrhovi naše književnosti so to, zato ne potrebujejo več pesmi.

Ti kraji potrebujejo gospodarskega napredka. Nedavno smo čitali navdušen nasvet Beli Krajini, da naj skuša iz zemlje izsiliti več s smotrnim delom. Kos za kosom, vrt za vrtom, njivo za njivo, morda bo le kaj več. Ni bil napačen, nego prav lep je bil tisti nasvet. Toda slovensko ljudstvo bi iz zemlje že davno vse izsililo, če bi moglo. Gotovo so tu ovire, ki zahtevajo več pomoči, pomoči skupnosti. Tudi naši rešetarji, ki hodijo po vsej srednji Evropi, bi raje ostajali doma, če bi bilo tako mogoče. Ni tista pot tako zanimiva in zaslužen tak, da bi vleklo, nego je sila, ki vodi. Res so si s svojo sposobnostjo, pridnostjo in poštenostjo odprli možnost življenja, toda hud je testament, ko oče predaje sinu — cesto.

Dolenjska potrebuje industrije!

A. K.

»Šranganje« — prizor z gorenjske kmetijske ohceti na festivalu KID

ČAST DOCENTOV SLOVENSKE UNIVERZE

sta prejela tehniški ravnatelj KID,
gosp. dr. inž. HERMAN KLINAR, in
obratovodja jeklaren KID,
gosp. inž. CIRIL REKAR

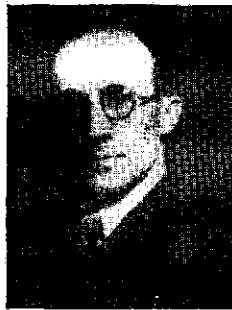

Dr. inž. Herman Klinar

Ravnatelj KID, gosp. dr. inž. Herman Klinar, ter obratovodja jeklaren KID, gosp. inž. Ciril Rekar, sta bila imenovana za docenta na rudarskem in fužinarskem oddelku univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani.

Visoka čast, ki je bila podeljena članoma jeseniške industrije, pomeni priznanje njenemu delu. Prav tako pa je to visoko imenovanje tudi v čast za našo železarsko vzajemnost.

Naše iskrene čestitke!

Inž. Ciril Rekar

Zaprosili smo gosp. docenta inž. Rekarja, da bo odstopil izvleček iz svojega nastopnega predavanja, ki ga je imel 5. t. m. in v katerem je obravnaval razvojne možnosti jugoslovskega železarstva. Priobčili ga bomo v prihodnji številki.

Fužinarski oddelek univerze kralja Aleksandra I. v Ljubljani je bil ustanovljen z zakonsko uredbo in priključen rudarskemu oddelku šele v letošnjem poletju. V veliki stavbi, ki so jo pričeli graditi, bodo dobili mesto glavni zavodi iz stolice tega oddelka in to: zavod za kovinarstvo in metalografijo, zavod za železarstvo, zavod za fužinarske peči in zavod za fužinarsko strojništvo.

Tako je dobila naša država po 22 letih prvi fužinarski oddelek in je bil s tem podan najboljši dokaz, da se merodajni krogi zavedajo, v katero smer naj gre tehniški razvoj v naši državi.

Ing. Lev Pipan:

RAVNANJE Z NAPRAVAMI IN ORODJEM ZA ACETILENSKO VARJENJE

PRAVILA

za ravnanje s prenosnimi acetilenski razvijalniki

Splošno

1. Pred uporabo acetilenskega razvijalnika se dobro pouči o načinu njegovega delovanja. Razen naslednjih pravil upoštevaj strogo tudi predpise, ki jih izda dobavitelj.

2. V zaprtem prostoru smeš razvijalnik postaviti za obrat le, če je za vsakega na razpolago 20 m² tal in 60 m³ prostora, pri čemer pa morajo ostati razvijalniki najmanj po 6 m vsaksebi.

3. V zaprtem prostoru ne namesti razvijalnika v kotu, temveč pri oknu, da ima dobro zračenje.

4. V prostoru, kjer je postavljen razvijalnik, ne smeš imeti spravljenih lahko vnetljivih snovi.

5. Neposredno nad razvijalnikom in jamo za karbidno goščo ter ob straneh do razdalje najmanj 3 m ne sme biti nobene odprte luči, gorečega, tlečega ali zarečega predmeta ali naprave, ki povzroča iskre (električno stikalo, brusilni stroj itd.). Tudi kajenje v bližini acetilenskih naprav je zaradi nevarnosti eksplozije prepovedano. Pri delu izven obrata (na montaži, na cesti itd.) je mimosi doče na to opozoriti s primernimi napisi.

6. Uporaba razvijalnika brez varnostne zapore (vodne predložke) ni dovoljena.

7. Tudi dalje časa izven obrata stoječ razvijalnik utegne biti nevaren, če je mogoče v njem še kaj mešanice acetilena in zraka. Postopaj z njim enako previdno kot s takim, ki je v obratu.

8. Z gašenjem požara acetilenskih in karbidnih ležišč z vodo se ogenj le še bolj razplamti. Če ni pri roki posebnih suhih ali penastih gasil, uporabi zemljo ali pesek.

Razvijalnik v obratu

9. Razvijalnik postavi vedno natančno pokonci; postrani stoječ ima napačen vodostaj, kar utegne povzročiti motnje v obratu.

10. Ko staviš razvijalnik v obrat (Inbetriebsetzung), napolni z vodo vse prostore, za katere to zahteva predpis. Pri tem odpri pipe, da more odteči zrak, nakar pipe zopet zapri.

11. Polni razvijalnik vedno le s karbidom predpisane velikosti zrna. Prahu ne dajaj v košaro, ker utegne povzročiti eksplozijo.

12. Prevelike kose karbida drobi s kladivom najmanj 4 m oddaljeno od razvijalnika. Oči si pri tem zavaruj z naočniki z žičnim steklom.

13. Prvi litri razvitega acetilena so vedno pomešani z zrakom. Če prižgeš to mešanico, eksplodira. Odpri zato po vsaki polnitvi karbida ventil za acetilen na gorilniku, prižgi ga pa šele po preteku nekaj časa. Podatki za to so v predpisu za tisti razvijalnik.

14. Pomni, da razvijanje plina ne preneha že takrat, ko zapreš ventile. To upoštevaj zlasti pri zadnji polnitvi pred daljšo prekinitvijo ali ustavitvijo dela. Skušaj uravnati tako, da bo karbid v razvijalniku ob ustavitvi dela ves splinjen.

15. Pri krajših prekinitvah z delom zadošča zapreti ventil na gorilniku, pri daljših (nad 10 minut) pa zapri vse pipe, zlasti tisto med razvijalnikom in vodno zaporo.

16. Največje važnosti za pravilno delovanje razvijalnika je odprava gošče ob pravem času. V zelo zagoščenem razvijalniku naraste toplota vode, kar povzroča razkroj acetilena in morebiti eksplozijo. Nad 70° C vročo vodo je treba brezpogojno zamenjati. Sicer pa se ravnaj natančno po predpisih dobavitelja.

17. Gošče iz razvijalnika ne spuščaj v kanale, ampak v nalašč za to pripravljene apnenice.

18. Pipe za odtok gošče ne čisti z žico. Morebitna iskra utegne povzročiti eksplozijo. Uporablaj zato le leseno palčico.

19. Svojevoljno preurejanje razvijalnikov, da bi dosegli večjo zmogljivost, je strogo prepovedano. Sem spada tudi obteževanje zvona za dosego večjega pritiska.

Popravilo in prevoz razvijalnika

20. Popravila se smejo vršiti samo na razvijalniku, ki ni v obratu, in to le na prostem ter podnevi, ne pri umetni luči. Popravila prepusti strokovnjakom.

21. Vsa popravila, zlasti še spajkanje in varjenje vrši na razstavljenem razvijalniku. Odstrani tudi vse ostanke karbida, temeljito izperi vso notranjščino z vročo vodo in napolni, če se le dá, vse prostore z vodo.

22. Pri razstavljanju razvijalnika bodi posebno previden. Če ima razvijalnik zvon, izpusti najprej plin iz zvona, vzemi karbid iz razvijalnika, odstrani vso goščo in dodajaj istočasno svežo vodo. Napolni nato razvijalnik popolnoma s svežo vodo, odpri pipe za plin in izpusti zaporno vodo zvona. Dvigni nato zvon z vrvjo ali leseno palico, sam pa stoj pri tem ob strani in se ne nagibaj nad zvon. Zvon položi previdno na tla tako, da gleda odprtina zvona v stran. Pazi, da med razstavljanjem ne pride v bližino kak ogenj ali podobno. Pri ostalih razvijalnikih postopaj slično.

23. Prenos in prevoz razvijalnika izvrši po možnosti tako, da ga ne razstaviš. Prekiniti je samo razvijanje plina, po potrebi izpustiti plin in pri daljših prenosih sprazniti karbid. Če pa transport z vodo napolnjenega razvijalnika ni možen, ga razstavi (po točki 22.), da pri morebitnem drgnjenju ne nastanejo iskre.

24. Tesnost razvijalnika preizkušaj takoj odpraviti ali pa javi mojstru.

26. Od časa do časa prepričaj varnostni ventil, ki se nahaja na razvijalni-

BOJ PROTI NEZGODAM

PREPREČENJE NEZGOD PRI MONTAŽAH IN PRI DELIH V VIŠINI

Večina teh nezgod nastane tako, da pade pri montažah zaposleni s precejšnje višine na tla. Posledica je pretežno težko poškodba. Ker je delo v višinah pač tudi redno delo in ga ne moremo opustiti, moramo za preprečevanje takih nezgod strogo upoštevati tri navodila:

1. Dela v višini naj bodo poverjena izključno le zanesljivim (neomotičnim) in za taka dela sposobnim osebam.
2. Delovno mesto mora biti zavarovano tako glede sigurnega stojišča kakor ograje in prekritja.
3. Če pa to ni izvedljivo, je treba v višini zaposlene osebe zavarovati tako, da se prepreči padec z višine (privezanje).

Da se more vsestransko zadostiti tem zahtevam, je potrebno že precejšnje strokovno znanje. Že izbira osebja za taka dela je težka. Izpasti morajo načeloma osebe, ki so omotične, božjastne, ki trpijo zaradi krčev, ki so gluhe, kratkovidne, kilaste ali imajo druge napake. Take osebe na višinskih delih ne ogrožajo samo svojega zdravja in življenja, ampak tudi sodelavce. V nekaterih državah zahtevajo, da morajo taki ljudje podpisati reverz, v katerem potrdijo, da ne bolujejo na zgoraj navedenih napakah, zlasti pa, da niso omotične.

Lahkomiselnost, manjkajoča duhaprisotnost, slabo zdravstveno stanje, pozabljenost, neustrezajoča starost itd. so pri takih delih zahtevali vedno svoje žrtve. Duševno in telesno gibčni hitreje opazijo pretečo nevarnost ter se ji znajo izogniti. Seveda pa nezgoda navadno ne nastane tam, kjer se nevarnost vnaprej vidi, temveč le tam, kjer stvar ni videti nevarna. Primer: Delavec stoji na ozkem ogrodju in hoče odriniti breme (traverzo, ki jo dviga vitel na višje mesto), pri tem lahko izgubi ravnotežje, ker se višee breme odmika. Delavec lahko pri

ku, z zrakom, neda bi ga vzel z razvijalnika. Vendar ne snemaj plombe in ne skušaj kaj predstavljati na ventilu.

Odtajanje zamrzlega razvijalnika

27. Pozimi na prostem ovij razvijalnik s slamo ali ga obsuj s pepelom. Tudi razna sredstva proti zamrzavanju (frigidol itd.), ki se dodajajo razvijalni in zaporni vodi, zmanjšajo nevarnost zamrzovanja.

28. Iz zamrzlega razvijalnika ne izpusti vodo. Prenesi ga v topel prostor, da se odtaja. S plamenom ali z žarečimi predmeti si ne skušaj pomagati, temveč le z vročo vodo ali paro.

29. Ledu ne odbijaj z razvijalnika s kladivom. Utegne nastati iskra in povzročiti eksplozijo.

tem pade z odra ali pa bremc zaniha nazaj in ga odrine, če se ni zadostno zavarovan. V nekih primerih lahko vsak človek odpoje, vendar eden manj, drugi bolj.

Pri nas se je pripetilo že več nezgod zaradi tega, ker so se za stojišče uporabljale stare, grčaste in počene deske. Žal smo imeli zaradi tega tudi že smrtni slučaj, več pa težkih poškodb. Debelina za montažne svrhe porabljenih desk naj ne bo pod 40 mm ali 1 in pol cale. Namestitev lestev za vodoravno porabo je nevarna in prepovedana. Skljuke, ki jih uporabljamo pri visini ogrođjih, naj se ne izdelujejo na licu mesta s pomanjkljivim orodjem, temveč v kovačnici. Te skljuke ne smejo biti ostro zaokrožene, nikakor pa ne nasekane, da jih laže krivimo. To je zločinstvo!

Po daljšem slabem vremenu (burja, sneg, dež) je treba montažna ogrođja pregledati, ali še ustrezajo varnostnim zahtevam. Poledenele deske moramo potresti s pepelom, peskom ali z drobno žlindro.

Kjer ni mogoča namestitev varnostnega ogrođja, morajo biti delavci opremljeni s plezalnimi čevlji ter po opasaču privezani na vrv. Seveda morata biti opasač in vrv v dobrem stanju. Vrv mora biti pri delu vedno nategnjena, ker sicer manj varuje. Če vrv ni nategnjena in pride do padea, je možno, da se vrv zaradi potega pretrga. Prav tako nastanejo pri potegu, četudi bi vrv izdržala, težke poškodbe kakor poškodba hrbtnice itd.

Pri montažah naj se uporablja vedno le orodje, ki je v najboljšem stanju. Kako usodno lahko postane na primer samo kladivo, ki zdrkne z držaja in pade; prav tako izrabljeni vijačni ključ, če izpodrsne pri natezanju matic. Delavec lahko izgubi ravnotežje. Žične vrvi moramo često pregledati. Vrv, ki je bila ostro upognjena za dviganje težkih brumen, ne pride več v poštev. Verige, ki so bile izpostavljene ostremu mrazu, se nagibajo k prelomu. Zakovice, maticice in slični mali pripomočki ne smejo nikdar ležati raztreseni po stavbišču ali po odrih. Vedno naj bodo lepo shranjeni v zabojčkih ali posodah, ker lahko tudi droben predmet pri padcu iz višine povzroči nezgodo. Isto velja seveda tudi za orodje. Pod delovnim prostorom v višini ne sme biti nameščen še drug delovni prostor. Pravilno je, da so prehodi pod montažnimi mesti zaprti. Namestiti moramo napisne deske.

Uživanje alkohola pri delih v višini je prepovedano (ravnotežje uniči že mala količina alkohola).

V temi ali v mraku naj se delo v višini prekine. Tudi močna umetna razsvetljava ne nadomešča dnevne svetlobe. Ostre sence lahko zapeljejo k temu, da stopimo na prečko, kjer je ni.

Ta sestavek podaja le najnujnejša opozorila na nevarnosti, ki prežijo pri delih v višinah.

A. B.

NAŠA LEPA KNJIGA

Shranite seznam knjig, ki bodo na razpolago v javni šolski knjižnici KID. Knjižnica bo pričela poslovati v novembru.

Stankovič, Nečista kri.
Stone, Sla po življenju.
Storm, Jezdec na srcu.
Strachey, Kraljica Viktorija.
Stritar, Sodnikovi.
Sudermann, Mačja brv.
Šest O., Ena in trideset in eden.
Šnuderl Makso, Izgubljena zemlja.
Šorli Ivo, Izbrani spisi, I./VI. zvezek.
Tagore R., Dom in svet.
Tavčar Ivan, Zbrani spisi, I./VI. zvezek.
Tolstoj A. K., Knez Serebrjani.
Tolstoj A. K., Peter Veliki, I./II. zvezek.
Tolstoj L. N., Rodbinska sreča.
Tolstoj L. N., Vojsna in mir, I./IV. zvezek.
Trdina Janez, Zbrani spisi, I./IX. zvezek.
Undsek, Jenny.
Vašte I., Roman o Prešernu.
Vašte-Burgerjeva, Umirajoče duše.
Vazov, Pod jarmom, I./III. del.
Verne J., Carski sel, I./II. zvezek.
Wallace, Ben Hur, I./II. zvezek.
Weiser, Luč z gora.
Wells H. G., Boj z Marsovcji.
Werfel F., Verdi.
Williamson, Zemlja mi je povedala.
Zeman A., Polkovnik Švcc.
Zola E., Germinal.
Zola E., Polom.
Zorec Ivan, Stiški svobodnjak.
Zorec Ivan, Stiški tlačan.
Zweig, Marija Stuart.
Žeromski Š., Povest greha.

I. LEPOSLOVJE

2. Pesništvo

Aškerc, Balade in romance.
Aškerc, Jadranski biseri.
Golija P., Pesmi.
Gradnik A., Svetle samote.
Gruden I., Dvanajsta ura.
Jenko S., Izbrano delo.
Jenko S., Zbrani spisi.
Jeraj Vida, Zbrano delo.
Kette D., Poezije.
Klopčič M., Preproste pesmi.
Kocbek Edvard, Zemlja.
Kosovel S., Izbrane pesmi.
Lamut M., Breza in bori.
Lovrenčič J., Šolar iz Trente.
Maister R., Kitičica mojih.
Murn A., Izbrani spisi.
Puškin A., Pesmi.
Seliškar T., Pesmi pričakovanja.
Taufer V., Veje v vetru.
Vodnik V., Zbrano delo.
Vodušek Vital, Pesmi.
Zupančič Oton, Dela Otona Zupančiča, I./IV.
Kastelic Jožc, Prve podobe.
Vodušek Božo, Odčarani svet.
Starc žalostne — narodne pesmi.
Gregorčič, Izbrane pesmi.
Aškerc A., Izbrane pesmi.
Prešeren, Izbrane pesmi.

II. MLADINSKO SLOVSTVO

Kolekcije

Št. 14: Kipling, Zakaj — zato.
Mukerđži, Mladost v džungli.
Št. 15: Kästner, Emil in detektivni.
Scott, Mala trojka.
Št. 16: Kästner, Pikica in Tonček.
Michaelis, Bibi.
Št. 17: Hauff, Pravljice, I./II. zvezek.
Št. 18: Hamsun, Otroci z Dolgega brega.
Weiser, Najmlajši poročevalec.
Št. 19: Svensson, Prigode malga Nonnija.
Svensson, Nonni.
Svensson, Mesto ob morju.
Bevk, Lukec in njegov škorec.
Bevk, Pastirci.
Bevk, Tovariša.
Bili so trije velikani, Belokranjske pripovedke.
Bonzels, Prigode čebeličice Maje.
Cerkvenik, Ovčar Runo.
Cervantes, Don Kichot iz Manče.
Čermelj, Nikola Tesla in razvoj elektrotehnike.
Debevec, Vzori in boji.

Bolnišnica ob prvem »likofu«

Foto: Filač

CILJU NASPROTI

Slavje ob srečni dovršitvi zunanega dela stavbe nove bolnišnice bratovske skladnice na Jesenicah

Dne 25. oktobra se je prikazal na vrhu zgradbe nove bolnišnice opentljani koš kot znak dovršenega stavbnega dela. Če kje kakšna zgradba, potem je bila prav ta deležna zanimanja vsega ljudstva od začetka skozi vsak dan, kajti tu raste iz temeljev od nastropja do nastropja pomemben zdravstveni zavod za najbližjo službo ljudstvu.

Spominjamo se še, kako mnogo so po zemlji govorili za povečanje ljubljanske bolnišnice. Ob mislih na tisto obširno govorjenje kar ne moremo dovolj hitro razumeti dejstva, da gradi jeseniška bratovska skladnica brez govorjenja eno najmodernejših bolnišnic v državi in da je stavba v surovem stanju že dovršena. Še bolj pa moramo čestitati gradbenemu gospodarju kakor tudi graditeljem, da so to delo začeli smotno in neustrašeno in da je to delo napredovalo v izrednih prilikah, ko imajo glavno besedo senzacije. Da, to je prava vojna napoved malodušju, to je stvarno delo za koristi ljudstva in domovine.

Gradbeni gospodar, Bratovska skladnica, je ob priliki dovršitve stavbe v su-

rovem stanju povabila delavstvo na malo tradicionalno slavje. Udeležilo se ga je okrog 90 delavcev, zastopstvo vodstva tvrdeke Slograd, zastopnik arhitektov-projektantov, zdravniki bratovske skladnice ter celokupni gradbeni odbor bratovske skladnice s predsednikom upravnega odbora gosp. dr. M. O b e r s n e l o m na čelu. G. dr. O b e r s n e l je v svojem nagovoru čestital delavcem in tvrdki Slogradu na dovršenem prvem delu. Izvršitev pa niso spremljale samo običajne težkoče, ki nastopajo pri tako obsežnih gradnjah, temveč še izredne razmere. Dovršili smo zgradbo v izrednih časih. Ob tej zavesti zaslužijo graditelji še posebno priznanje.

V imenu delavstva se je za počastitev zahvalil zidar g. H a m e r š e k, ki je poudarjal pomen iniciativnega duha za delo. Kajti vrste delovnega ljudstva so potrebne dela in zaslužka, potrebne tudi in tem bolj v takih časih. Iskreno in pošteno je povedal: ako bomo delali in gradili, bomo imeli delo in kruh, ljudstvo pa boljše življenjske razmere.

V. W.:

OBRAMBA PRED NAPADI IZ ZRAKA

(Nadaljevanje.)

Maskiranje prevoznih sredstev in prometa

Pri maskiranju prevoznih sredstev je potrebno predrugačiti obliko in barvo posameznih objektov (avtomobilov, vozov itd.) tako, da se ti čim manj vidijo iz zraka.

Oblika se lahko menja po želji z dodatkom umetnih delov, ki bi objekt po-

polnoma skrili ali pa deformirali tako, da opazovalec ne more določiti značaja tega objekta.

Preoblikovanje barv prevoznih sredstev se vrši za manjše objekte z zaščitnim barvanjem, za večje s kamuflažnim.

Ne sme se dopuščati zbiranje ljudi na odprtih prostorih, temveč moramo paziti, da ostanejo v zakritih krajih. Vsi predmeti in naprave, ki se svetijo, mo-

rajo biti skriti. Najstrože je treba paziti, da nikjer ne suše perila na odprtem prostoru.

Pozimi, ko je drevje golo, je treba napraviti tudi za ta mestačasne horizontalne maske z mrežami, ki jih razpnejo preko vrhov dreves.

Maskiranje rečnega in morskega prometa

a) Maskiranje obalnih objektov (pristanišča, skladišča itd.);

b) maskiranje prevoznih sredstev in samega obrata.

Maskiranje obalnih objektov je velike važnosti, ker so to baze obratovanja, ki bi v primeru razpada popolnoma onemogočile obratovanje.

Zatemnitev je najvažnejše sredstvo za maskiranje. Ravno tako tudi pomoč dimnih, meglenih in plafonskih pregrinjaj.

Barvanje prevoznih sredstev (ladij in drugo) mora ustrezati barvi vode, gledane iz zraka.

Vsi svetlikajoči predmeti se morajo pobarvati z motnimi barvami ali pa zaviti z zaščitnim materialom. Predmeti, ki se nahajajo na krovih plovnih objektov, se ne smejo nahajati v pravilnem redu. Najbolje je take predmete odstraniti s krova, ako je mogoče. Priporoča se pokrivanje natovorjenih ladij s pokrivali sivo-srebrne motne barve.

Pomorski promet izdaja dim iz dimnikov kakor tudi razsvetljava, a najbolj z odbijanjem svetlobe od površine vode (refleks).

Za kritje teh znakov je potrebna sprememba goriva z manj dima oddajajočega goriva. Razsvetljava je treba zmanjšati, tako da se svetloba ne opazi iz zraka.

Vsi plovni objekti naj imajo priprave za proizvodnjo meglenih in dimnih pregrinjaj. Za instalacijo na ladjah se priporočajo ekonomične vrste teh naprav, ki delujejo s pomočjo odmerjene pare.

Pri nevarnosti napadov naj se ploveča ladja, če je le možnost, napoti k obali, ker je tam najmanj vidna in naj ostane tam, dokler ne mine nevarnost.

Maskiranje večjih naseljenih mest

Večja naseljena mesta se z maskiranjem ne morejo popolnoma zaščititi, temveč se to doseže samo delno s skritjem važnih delov odnosno objektov.

V prvi vrsti je treba pri spremembi mest, ki so obrambnega značaja, postaviti maske tako, da izgube ta mesta svojo obliko in sličijo navadnim mestom.

Zelo pazljivo je treba kamuflirati objekte, ki služijo v vojaške namene (tovarne, železniška križišča, večji mostovi itd.).

Pri obrambi naseljenih mest je treba polagati pažnjo na nočna obratovališča (razsvetljava in ogenj).

Od tehničnih načinov maskiranja, se za maskiranje takih mest uporabljata v glavnem fizično (optično maskiranje razsvetljava) in kemično maskiranje (dimna in meglena pregrinjala). Razsvetljava in gorljive pline je najbolje prekiniti. Notranja svetljava, katera se zaradi vršenja potrebnih služb ne more popolnoma prekiniti, mora biti maskirana s pomočjo zavese ali obarvanjem. Najboljša je temnodra barva (rumeno, zeleno in rdečo barvo pa je treba odstraniti). (Dalje.)

Ing. Karel Oroszy, obratovodja metalurškega oddelka:

VARJENJE

(Dalje)

Varjenje jeklene in temperovane litine

Jekleno litino lahko varimo kakor normalno jeklo. Luknje in kvarna mesta izpolnimo z jeklenimi elektrodami; varjenje je lahko avtogensko ali z obločnim plamenom. Avtogensko varjenje pa smemo uporabljati le za kose, katerim močno segrevanje ne škoduje. Temperovano litino varimo že teže. Najbolje je, ako jo varimo z obločnim plamenom in z jekleno elektrodo. Ako gre za male kose, je dobro, da jih po varjenju še izžarimo v pečeh.

Varjenje železne litine

Za varjenje železne ali sive litine pridejo v poštev tile načini varjenja:

1. Termitni način varjenja, ki ga omejnjam že v prvem delu sestavka.
2. Livni način varjenja.
3. Varjenje z obločnim plamenom.
4. Plinsko talilno ali avtogensko varjenje.

Oba prva načina sta brez posebnega pomena. Uporabljamo ju za izboljšanje odlitkov z napakami kakor z odlomljenimi čepi itd. Termit oziroma siva litina imata pri tem samo nalogo omehčanja varilnega mesta. Ko je isto dovolj omehčano, se nastavi za manjkajoče dele ustrezajoče kalupe, ki se zalijejo s sivo litino.

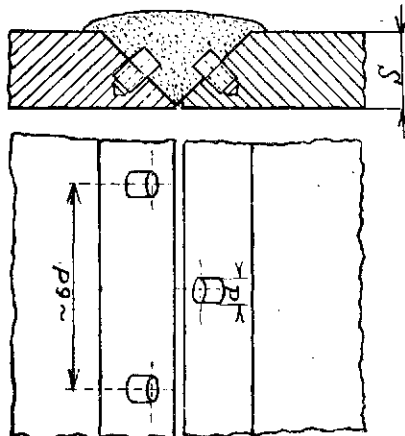
Varjenje s sivo litino se uporablja izključno le v livarnah.

Za popravilo počenih ali zlomljenih delov sive litine uporabljamo skoraj izključno avtogensko varjenje ali varjenje z obločnim plamenom. Medtem ko se da jeklena litina variti brez nadaljnega, nastajajo pri varjenju sive litine različne težkoče. Vzrok je najprej v sestavi sive litine same, ki predstavlja leguro železa z ogljikom z vsebino nad 2 % ogljika. Dalje ogljik ni v raztopljenem stanju, temveč nastopa kot čisti grafit v izločenem stanju. Izločenje grafita pospešuje zlasti silicij, ki se nahaja v sivi litini. Izločeni grafit in počasno ohlajevanje ulitega kosa v kalupu napravita sivo litino mehko in sposobno za obdelavo. Nadaljnja razlika med sivo litino in jeklom je ta, da prva pri segrevanju ne postane testena, temveč preide takoj iz trdega v tekoče stanje. Pri varjenju se grafit in silicij zaradi vpliva varilnega plamena ali zaradi zgorevanja v obločnem plamenu izgubita. Poleg tega se zvarek hitreje ohladi kakor pa tekoče lito železo v kalupu, zaradi česar postane krhek in tako trd, da se ne da več obdelovati. Da to preprečimo, uporabljamo varilne paličice oziroma elektrode z visoko vsebino ogljika in silicija ter kos počasneje ohladimo. Nadaljnja težkoča je v tem, da nastajajo pri lokalnem hitrem hlanjenju sive litine napetosti, to zlasti takrat, ako kos nima v bližini šiva enake debeline. K tem napetostim pridejo še livne napetosti, ki jih

ima vsak uliti kos. Vse to povzroča čestokrat iztrganje varilnih šivov. Najbolje se izognemo vsem tem napakam, če segrevamo cel kos na rdeči žar, ga zvarimo ter počasi ohlajamo. Z ozirom na to, kako je bil kos zavarjen, v vročem ali v hladnem stanju, govorimo o vročem ali o hladnem varjenju. Oba načina lahko izvedemo kot avtogensko varjenje ali kot varjenje z obločnim plamenom.

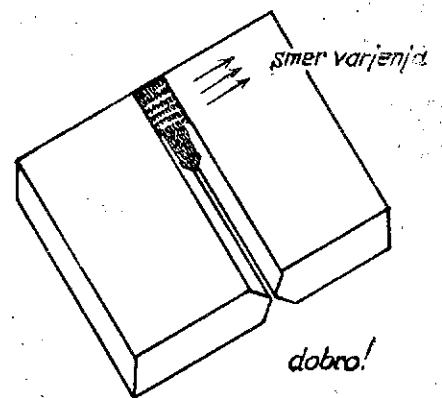
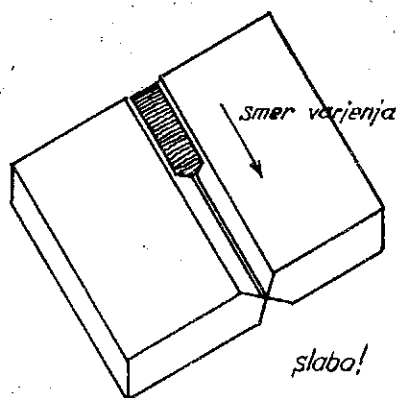
Hladno varjenje z obločnim plamenom

Za hladno varjenje sive litine uporabljamo jeklene elektrode, največ debelo obložene elektrode. Elektrode iz sive litine niso uporabljive, ker odteka prevelike kaplje in se zaradi tega ne vežejo s hladnim kosom. Ker odvzema tekoči varilni šiv sivi litini ogljik, nastanejo zelo trdi in krhki robovi na zvariku, ki jih moremo obdelovati le z brušenjem. Ta

Sl. 16. Rasporeditev vijakov pri mrzlem obločnem varjenju.

krhkost večkrat povzroča razpoke. Ker vezava med jeklom zvarika in sivo litino ni najboljša, se moramo poslužiti pomožnih sredstev, da dosežemo ustrezajočo trdnost in tesnost šiva. V izsekane robove loma damo vijačne čepi (slika 16). Pri varjenju se zvežejo ti čepi s tekočim varilnim materialom in tvorijo dobro za-

Sl. 17. Mrzlo varjenje litega železa. Preprečenje napetosti v varilnem šivu.

sidranje med varilnim šivom in ulitim kosom.

Premer teh čepov d izberemo v 0,3 do 0,4 s (s = debelina kosa), razdalje med čepi naj znašajo približno 6 d . Čepi naj bodo postavljeni prestopno. Variti moramo zaradi preprečenja prevelikega dovajanja toplote in pri tem nastopajočih napetosti samo v kratkih presledkih v dolžini 4 do 5 cm. Kos, ki ga varimo, ne sme postati bolj vroč, kakor moremo prenesti z dotikom roke. Premer elektrode naj bo največ 4 mm.

Ako je potrebno, da se varilni šiv še obdela, varimo s specialnimi elektrodami iz Monel-kovine (legura baker in nikel).

Posebno važna je tudi smer varjenja. Izkušnje so pokazale, da narastejo napetosti prečno na smer varilnega šiva tudi do 10kratne vrednosti napetosti vzdolž varilnega šiva. Zaradi tega počij šiv pri varjenju sive litine ali v sredini ali pa na prehodih med kosom in varilnim šivom. Zato je bolje, da polagamo kratke varilne šive prečno k smeri celotnega varilnega šiva (slika 17).

Mnogokrat se pri varjenju sive litine zahteva od varilnega šiva, da mora biti tesen. Ker lahko pri tem hladnem varjenju nastanejo razpoke, ki povzročajo netesnost, si pomagamo naslednje. Ako varimo kos s tankimi stenami ali kos, ki bo podvržen napetostim, vzamemo za najbolj spodnjo in zgornjo lego Monel-elektrodo, ki vsebuje mnogo nikla, ter pazljivo in previdno zatesnimo (slika 18). Monel-elektroda je zaradi svoje sestave zelo draga in je treba z njo delati varčno.

Vroče varjenje z obločnim plamenom

To se razlikuje od hladnega varjenja po tem, da se obda izsekano pokvarjeno mesto na kosu s kaluparskim ogljem, se zadela v pesek in potem segreje na rdeči žar. Nato dobro izpihamo varilna mesta ter varimo z obloženimi ali golimi litoželeznimi elektrodami premera 8 do 20 milimetrov in dolžine ca. 1 metra. Jeklene elektrode se v to svrhu navadno ne uporabljajo.

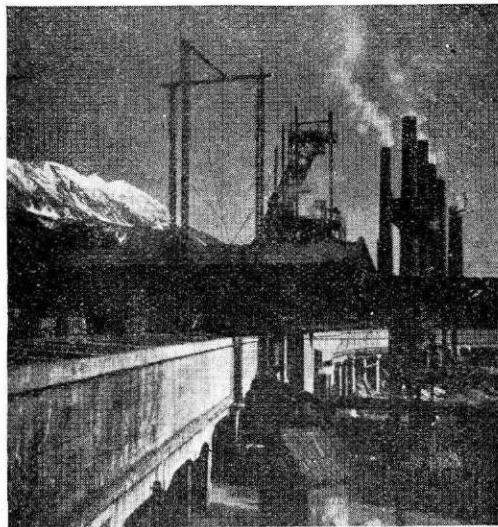
NAŠA LEPA SLIKA

Po nagradnem razpisu
v Tov. vestniku št. 21

Sv. Janez v Bohinju

Pristanišče lepote in miru na slovenski zemlji. Cerkev je bila zgrajena leta 1738.

Delo

Dimniki jeseniških fužin med Mirco in Mežakljo, v ozadju Stol v snegu in soncu

Sarajevska džamija

Slikoviti simboli mohamedanskega sveta. V ospredju mohamedanski spomenik

Stari »Monte Carlo«

Zbiraliče upokojencev na pobočju Mirce. Sedaj jim je občina postavila lično hišico

Molitev

Motiv iz Bohinja. Znamenje Križanega ob poljski poti, zadaj slovenska kmetijska hiša

Proletarci!

Slika z beograjske ulice. Cenena delovna moč preskromnega ljudstva z juga

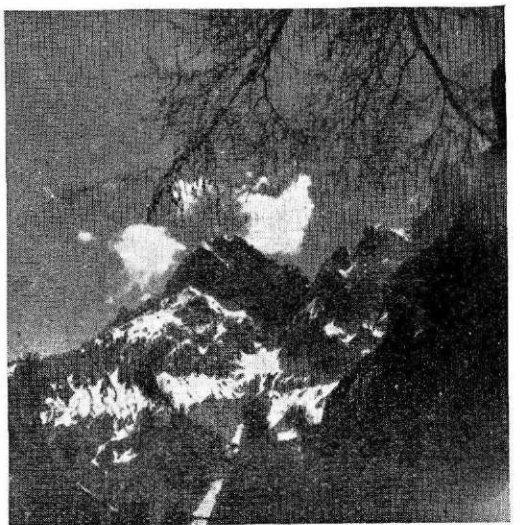
Oj ve...

Široka peč in Oltar izza Aka

Lepota

Hajdukova nevesta, Dalmatinka iz okolice Dubrovnika

...prekrasne gore

Kukova špica izza Aka

Vse foto J. Čop, 1 foto St. Ravnik

Opomba k slikam

Priobčujemo prvo skupino slik po nagradnem razpisu. Zaenkrat prinašamo te velikosti, na vrsto pa pridejo tudi večje slike.

Današnja zbirka prikazuje, da je avtor vsestranski. Zbira prav vse zanimivosti in lepote. Ustavi se tudi pri socialni sliki (upokojenci). Zdi se, da pri vsem tem iskanju prav nič ne »pozira«. Kakor vidimo, mu je bil fotoaparata dober prijatelj na potovanju.

Drugi avtor v današnji rubriki išče socialne motive (proletarci) in narodne zanimivosti.

Strokovna ocena slikovnih zbirk bo sledila. Videli bomo, da je tudi pri slikanju razlika. Nekateri slikajo same osebe, drugi zopet hočejo pokrajino, tretji delo, četrti čim močnejše razlike, peti zgodovinske zanimivosti itd. itd.

DRUŽNOST STROJNIKOV KID

Po stanovskem zborovanju družabni večer

Parni stroj, parne centrale in lokomotive so mesta posebnega dela, kjer se udeležujejo strojniki, strojevodje in kurjači. Ustroj kotlovnih in parnih naprav temelji na samih večnih pritiskih in ekspanzijah. Kuhaš sicer vodo, toda že ta voda mora biti prosta določenih sestavin, da ne spečeš kotlovca. Ves potek dela je prepleten s samimi cevmi, manometri, vodostaji in varnostnimi zaklopkami. Ko se voda spremeni v paro, nenadoma opaziš, nimaš več opraviti z navadnim elementom, nego da imaš v kotlu in v ceveh samega vrača, ki je zmožen gnati ves obrat ali pa — pri nepravilnem ravnanju — povzročiti tudi eksplozijo.

Delo na tem polju je zato strokovno in je podvrženo različnim oblastvenim predpisom in strokovnim izpitom. Poklic je sicer črn, toda lep.

Pri naši plavžarski in fužinarski industriji je veljava parnega stroja znatna. Parna centrala in pa celo osje gnezdo lokomotiv na lastnem progovnem omrežju zahtevajo številnega sposobnega strojniškega osebja, zato je družina strojnikov, strojevodij in kurjačev pri KID dokaj velika.

Nekoč so delali vsak zase, vsak pri svojem kotlu in stroju. Podobno delo pa je rodilo podobne težnje in tu so se našli najprej v skupnosti. Danes imajo močno stanovsko organizacijo, v kateri se zbirajo stanovski tovariši iz vse države. Zveza strojnikov, strojevodij in kurjačev, kakor se imenuje središčna organizacija teh poklicev, ima na Jesenicah številno in agilno podružnico.

V nedeljo, dne 3. novembra, so imeli člani jeseniške podružnice stanovsko zborovanje, ki ga je vodil njihov agilni predsednik, tov. Jurij Jeram. Po zborovanju, na katerem so pretresali stanovske zadeve, pa so strojniki povabili svoje družine, svojce in prijatelje na večer razpoloženja, ki so ga pripravili v spodnji dvorani tovarniške restavracije. Uspelemu stanovskemu zborovanju je sledil res lep družabni večer.

Na svoj družabni večer so strojniki povabili tudi vodstvo železarne, obratovodje in člane obratovodstev svojih dveh obratov, strojnega in železniškega oddelka. Zgodaj zvečer sta prišla na družabni večer gen. ravn. gosp. C. Noot in tehniški ravn. gosp. dr. ing. Klinar, ki sta ostala med strojniki tako dolgo, dokler se ostane le na lepi in pristrčni prireditvi, kakršna je bila brez dvoma družabna prireditev naših strojnikov. Saj so od trenutka do trenutka presenečali z vabljivim programom. Večera so se udeležili nadalje prokurist gosp. inž. Petrovčič, obratovodja strojnega oddelka gosp. inž. Sauer, obratovodja žel. oddelka gosp. F. Thuma, šef električnih central dipl. tehn. gosp. Stegu, asistent Klavora, asistent g. Markizetti, delavski zaupnik strojnikov gosp. T. Zupan ter številni znanci in prijatelji.

Predsednik gosp. Jurij Jeram je vse pristrčno pozdravil, ob navdušenju vseh pa je izrabil tudi koledarsko naključje in izrekel na predvečer godu generalnega ravnatelja KID železarskemu vodji iskrene čestitke za imendan. Na veselem večeru je nastopal izbran pevski zbor s prekrasnimi pevskeimi točkami. Kakor zmagaja je bilo občutje, ko so možje tradicionalni kovinarji gg. predsednik Jurij in pevovodja Martin Jeram, rojena koroška pevca, delovodja Weis in Golobič ter znani basist Kunčič zapeli poveljevalno pesem Planinski roži. Višek pa so bile koroške pesmi, med temi prelepa N'mav čez izaro. Tudi tu se je uveljavila resnica, da tam, kjer Korošci pojo, srca v občutju cveto... Za vsestranski godbeni koncert pa je skrbela kapela Korenovih fantov, ki so pokazali, da so mojstri vseh instrumentov. Štirje bratje, štirje rojeni talenti za godbo. Za spremembo pa so odložili instrumente in zapeli Trnovski fari ter par solospjevov Korenovi fantje niso zastonj priljubljeni pevci in godbeniki.

V lepem nagovoru je pozdravil strojnike in njihove svojce obratovodja gosp.

Fr. Thuma, želeč jim, da bi jim njihova stanovska in družabna prizadevanja prinesla življenjske koristi. Delavski zaupnik gosp. T. Zupan je omenjal stanovsko zavest stanu strojnikov. Posebej se je zahvalil za povabilo, v čemur vidi upoštevanje potrebnih ožjih odnosov med članstvom in zaupnikom v posredovanju za stanovske koristi.

Ravn. gosp. dr. ing. Klinar je dvignil časo in nazdravil skupnosti pri delu in skupnosti v razvedrilu, ki naj bivata v tem našem železarskem kotu, da bo jak, ponosen in srečen kraj domovine. Prokurist gosp. inž. Petrovčič pa je iz simbola te in takih skupnih prireditev po delovnih vzajemnostih kazal na prihod novega časa, ki bo snemal plotove medsebojnih razlik starega družabnega sveta in bo na nujnosti boljšega in naprednejšega življenja ustvarjal skupnosti in harmonije ter na teh gotovo plodonosnejše delo in boljši obstanek.

Družabni večer je trajal do poznih ur v najlepšem razpoloženju.

Novo na Jesenicah

Med kovinarji v tovarni je bil običaj, da so svoje plačilne kuverte z denarjem, ki so jih dobili med delom brezskrbno vtaknili v žepo oblek po garderobah ali kjer koli. Mnogokrat so te kuverte štrlele kar iz žepov, mimo pa je šlo vse polno sodelavcev.

Mogoče je bilo v tem nekoliko lahko miselnosti, toda pred ukoreninjenim poštenjem in zaupanjem med železarji si v spoštovanju osupnil.

Tako je bilo na Jesenicah ves čas!

Nedavno pa smo opozorili in moramo ponovno opozoriti, da se ponavljajo primeri, da izginjajo iz žepov plačilne kuverte. Delovni tovariš okrade svojega delovnega tovariša in vtakne mirno v svoj žep težko zasluženi denar sotrpinov, na katerega doma težko čaka družina, da si oskrbi potrebni živež.

Take tatvine so večji zločini, kakor tolovajstvo! Tudi mala vsota tedenskega izplačila je za delavca važna, za družino potrebna. Ne gre za vsoto, gre za zločin, za pokvarjenost, za najbolj ostudno oškodovanje tovariša na zaslužku njegovih rok.

Morali so se vrniti med tradicionalno poštene kovinarje propali in delavskega stanu nevredni tipi, ki kradejo družinam denar, dobremu imenu gorenjskega kovinarja pa čast.

Pozivamo prav vse delavstvo, da pomaže izslediti tiste propadle in umazane tipe, ki so se vrinili v naše vrste, da jih izločimo iz poštene delovne vzajemnosti.

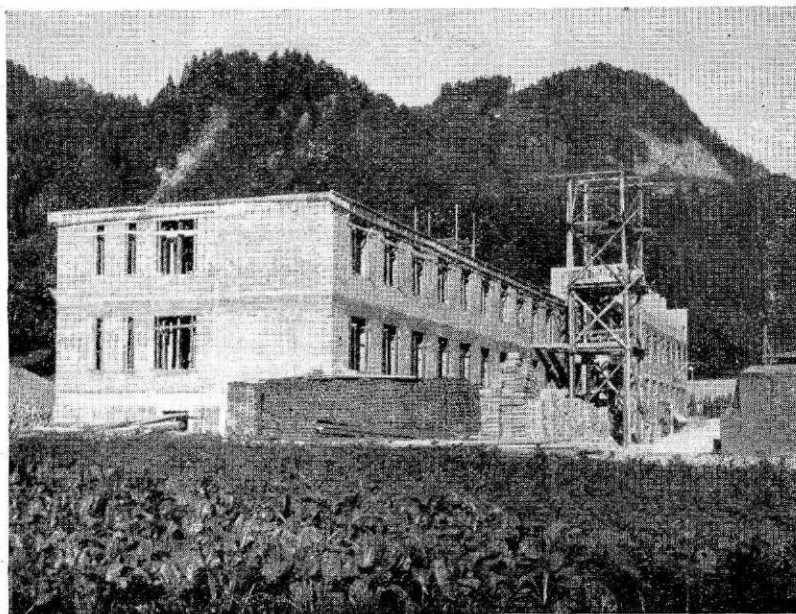

Foto: Smolej

Pogled na gradnjo bolnišnice jeseniške Bratovske skladišnice v septembrskih dneh. Zgradba je danes že bliže dograditvi. Vidi se tudi, v kako lepi in zdravi okolici bo stal ta težko pričakovani narodni zdravstveni dom

PO LEPI SLOVENIJI

Na različne načine porabijo naši so-delavci svoj letni dopust. Nekateri si že mesce poprej napravijo načrt, kam bodo šli, koliko dni bodo izostali, napravijo si proračun in še marsikaj drugega. So tudi taki, ki ostanejo doma in si dajo opravka okoli domače hiše, drugi gredo v gore »obirat« gozdne sadeže, maline, brusnice itd. Tako bi rekli prav po gorenjsko, vsak po svoje.

Prijetna je vožnja po železnici, če ni predolga, ima pa to slabo stran, da iz železniškega vlaka vidiš najmanj tega, kar bi bilo zanimivo. Več koristi ima tisti, ki se vozi z avtobusom. Ta se ustavi tudi izven svojih rednih postajališč, vozi skozi pokrajino, ki nudi potniku več kot pa skozi okno vlaka. Motorno kolo je pa le bolj za dirkače, motociklist bo vedel najmanj povedati o lepoti naše zemlje, preveč je zaposlen s svojim vozilom. Vse drugače pa navaden kolesar zlasti, če ga čas ne preganja. Biciklist zavije lahko na vsako pot, tudi po stezi, ustavi, kjer hoče, opoldne leži v senci, zjutraj in zvečer pa malo bolj pritisne. Če ima le količkaj ravnine pred seboj, brez truda prevozi dnevno 80 do 100 kilometrov, če ni zaspane, ki bi šele ob 9 vstajalo. Kar pa je glavno, takšna vožnja je od vseh načinov potovanja najcenejša in najbolj svobodna. Klanca se pravi kolesar nič ne ustraši, saj ima vsak klanec dve strani.

S tovarišem sva se domenila, da napraviva turo, ki bi se ji lahko reklo »cross-country«, kar bi nekako pomenilo križem, kražem. Poiskala bova kraje, ki jih še nisva videla, sicer se pa ne bova prav nič »gnala« s časom, vse eno je, ali prideva tja ali tja zjutraj ali pa drugi dan, edino za ogled falske elektrarne je bilo treba biti določeni dan na mestu in sicer v četrtek, tako je stalo na prepustnici, ki sem jo dobil od ravnateljstva iz Maribora.

Po precej dolgem uvodu naj pričnem torej za najino vsekakor zanimivo krožno vožnjo po naši lepi deželi.

Krasno sobotno jutro je. Še pred peto uro sva podila najini, dobro namazani kolesi mimo tovarne, vedno navzdol. Do Bošteleta sploh ni bilo treba pritisniti. Na

Javorniku je še vse spalo, le tu pa tam je bilo videti kuštravo glavo, ki je izza zavese gledala, kakšno bo vreme. Še pred Potoki pa sva že srečavala kolesarje, ki so bili namenjeni na Savo ali Javornik na delo. Prijetna zavest, da se jim ni treba pridružiti, dopust imaš. Vrh klanca v **Mostah** je kolesarjev cel trop, tu se zbirajo kot lastovke, na kar skupno vozijo, pa ne morda po dva vštric, tudi po štirje. Sonce je že pogledalo iznad Begunjsčice ter hitro razpršilo lahno meglico, ki vsako lepo jutro leži nad močvirnatim travnikom pod vasjo **Rodine**. Od Žapuž do Otoka »gre samoc«, na križišču pri **Mošnjah** pa sva na asfaltirani cesti. Ni ravno prvovrstna, toda brez prahu. Avtobus z delavci, ki vozi od Črničca na Jesenice, naju je srečal pri Žapužah in zavil v oblak prahu, tu naju ne bi bil.

Na **Brezjah** pozvanja, glas zveni čez planoto, udarja in kali tihoto. Pozor, ne varen tako zvani **Peraški klanec** sledi, na katerem se je že več drznih kolesarjev ponesrečilo, tudi ubilo. Nek moj sošolec že nad 30 let počiva na pokopališču v **Ljubnem**. Vozil je brez zavore po tem klanecu, na mostu pa ga je vrglo čez ograjo na skalo v potok Perašico. Skozi **Gobavce** je cesta sicer nekoliko napeta, v jutranjem hladu pa se da prevoziti, četudi je domala 3 km dolga. Na ljubeljski ali tržiški cesti sva, 30 km je že za nama. Onkraj **Nakla** zavoziš na levo v gozd proti **Kokrici**, glavno cesto namreč popravljajo in je za promet zaprta.

V **Kranju** prvi oddih. Zgodaj je še, prodajalne še zaspane, zaprte, le pri »Joštarju« je že »promet«, kjer imajo skozi vse leto najboljšega »ta zelenega«, ki se takole po dveurni vožnji kar najbolje prilega in varuje pred prehladom. Tu vidiš dimnikarja, davčnega uradnika, pometaća, tovarniškega mojstra, biriča, vsi pa so soglasni v tem, da je »zeleni« najbolj zdrava pijača, s katero se pljuča »flikaj«. Vse kaj drugega je danes vožnja po **Gaštejskem klanecu** kot pa pred leti; z lahkoto ga prevoziš. Pri odcepu sva zavila na stransko, izborno cesto skozi senčnat gozd na **Mavčiče**, nato pri križišču v bližini **Jeprce** pa na most čez Savo in že sva v **Smledniku**, za katerim kaže svoje razvaline stari smledniški grad. Položila sva svoje ude v mehko travo ter občudovala prelepo Sorško polje.

Tacen je zapisano na tabli, a nisva zavila čez most v št. Vid, marveč voziva kar naprej skozi **Šmartno pod Šmarno goro** in skozi razne vasi. Kmalu sva pri čeruškem mostu, a tudi tega sva pustila ob strani. Nekaj časa sva vozila po častiljivi, nekdanji cesarski dunajski cesti, a ne daleč, tam, kjer je stal napis v št. Jakob, sva zavila v stran čez progo kamniške železnice. (Dalje.)

V **Franciji** znaša letošnji pridelek sladkorne pese samo eno tretjino pridelka prejšnjega leta. Temu je kriva vojna!

Racionalizacija živil v Bolgariji. Bolgarska vlada je izdala uredbo, ki določa potrošnja življenjskih potrebščin po družinah. Uredba velja za mlečne izdelke, za moko, mast, sladkor, fižol, grah itd. To je prvi uspeh vojne dobe za bolgarsko državo in ljudstvo.

ZANKE IN UGANKE

Rešitev križanke »CESTNI VALJAR« v št. 22.

Vodoravno: 1. da, 3. mama, 7. er, 8. amen, 9. re, 10. rek, 11. Una, 13. Ita, 14. zar, 15. bi, 16. os, 18. os, 19. karo, 23. bas, 25. lan, 27. rt, 28. Irak, 29. ovo, 30. er, 31. Rada, 32. la, 33. ma, 34. Dobrava, 37. Edi.

Navpično: 1. Jeruzalem, 2. arena, 3. Maribor, 4. ametist, 5. Meka, 13. Aron, 16. obol, 17. Sava, 19. Kir, 20. ara, 21. rad, 22. Oka, 26. ara, 34. de, 35. od, 36. bi.

BVESTILA

ZIMSKE ORDINACIJE V PROTITUBERKULOZEM DISPANZERJU

V jeseniškem protituberkuloznem dispanzerju bo ordiniral v zimskem času zdravnik specialist vsako sredo od 10. do 16. ure. Obiskovalcem dispanzerja, ki prihajajo po železnici, svetujemo popoldansko ordinacijo.

Vodstvo dispanzerja.

ZDRAVNIŠKA SLUŽBA

Za mesec november 1940. se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in na praznik, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane brez razlike na njih bivališče in sicer:

1. novembra 1940. g. dr. Hafner Jože,
3. novembra 1940. g. dr. Keržan Bartol,
10. novembra 1940. g. dr. Čeh Milan,
17. novembra 1940. g. dr. Hafner Jože,
24. novembra 1940. g. dr. Keržan Bartol.

Predsednik:

Dr. M. Obersnel s. r.

GOSPODARSKE NOVICE

Nekdo je zmetal precej bomb na naš Bitolj. Napravil je precej gospodarske škode. Bilo je tudi več mrtvih in ranjenih. Kaj so neki ti pošteni ljudje v Bitolju storili in kak interes ima kdo, da jih pobija mirne na domu. Tako daleč je prišlo na svetu v dobi, ki ji pravimo, da je na višku človeške kulture. Kulturne ljudi bo treba, kakor videti, šele vzgojiti.

Rusi bodo dali brodovje za prevoz blaga iz Jugoslavije. Nemški list »Neue Tag« poroča, da se Rusija zanima za dobavo svinjske masti iz Jugoslavije. Za dovoz tega blaga bo kar sama dala brodovje. Mi si tako mislimo, da bi za dovoz svinjske masti marsikdo dal brodovje na razpolago. Na drugi strani pa smo brali, da sta se državi sporazumeli, da Jugoslavija ne bo izvažala zaenkrat nobene masti, ker je doma manjka. Rusi bodo že lahko vzdržali brez naše masti, to je najbrže jasno.

Gospodarstveniki iz Ljubljane so kupili tovarno špirta in kvasa v Savskem Marofu. Ta tovarnica spada med najmodernejše tovarnice v državi.

Premog iz državnih premogovnikov bodo, kakor piše Jug. kurir, zopet podražili. To bo že četrto podraženje premoga letos. Na ta način ne bomo prišli do cenejše kurjave niti do cenejše industrijske proizvodnje itd. Enkrat naj bi bilo podraževanja konec. Prvi ne bo pocenil robe prodajalec, nego bo moral biti v tem prvi pač kdo drugi, da bo zaleglo.

Ruski bombaž za Holandsko. Nemci in Rusi bodo dali nekaj bombaža, ki ga dobiva Nemčija iz Rusije, na razpolago holandski tekstilni industriji. Tako je tudi prav, kajti tudi na Holandskem živijo ljudje.

Madžari so pametni in zahtevajo od Slovaške, da zniža cene drv za 20%. Res sedaj cena drv rase povsod, toda nikakor ni neumno zahtevati, da se ta cena zniža. Slovaška dokazuje na vse načine, da je zanjo boljše, če so drva dražja. Madžari pravijo, da sedaj nimajo potrebe plačevati dragih uvoženih drv, ker so dobili nazaj Erdeljsko.

Sneg na Črnem vrhu dne 29. oktobra 1939.

Bolgarija vzame iz obtoka srebrni denar. Vlada je predložila zakon, da se vzame iz obtoka vse srebrne novce. Turška vlada pa je nekako istočasno dala v promet srebrni denar. Med enim in drugim je velika razlika.

NOVICE opomini iz sodobnega življenja

Stari in novi redi na svetu. »Vzemi 2 kg krasno dišečega surovega masla, dobro zgneti, dodaj 18 jajc, primešaj 1 kg orchovih jedrc, nekaj muškatovega cvetja, ogromno rozin in čim več neposnetega mleka ter speci in pojaj...« Tako približno se glasi recept v kuharski knjigi, ki jo je na naš jezik prevedel Valentin Vodnik leta 1799. To je nekaka slika starega reda in stare Evrope v tem pogledu. Kaj ne, temu nasproti postajata novi red in nova Evropa za malenkost drugačna. Sedaj bi bil tisti recept, povedan v istem žargonu, nekako takle: »pet družin skupaj, vzemite eno jajce, ga mešajte na vse hudiče, dodajte pol rozine na okraj, oblecite čevlje z lesenimi podplati in čitajte o novem redu, kar se da«. Tako nekako kuharski stari in novi red v Evropi, če bo šlo tako dalje. Saj je tudi jasno, da če se uničuje in pobija ne more biti dobro, nego more postati le slabše. Če bo novo tako za nič, potem naj ostane le staro v veljavi. Vsekakor pa je potrebno tudi mnogo novega. To novo naj bo predvsem: čim večja svoboda poštenih in pridnih ljudi, napredek v socialnem skrbstvu, pocenitev zdravstvene oskrbe za vse ljudi, ker je zdravje najbolj nujno. Najbolj nujna novost na svetu pa je mir. Ta novost bi prinesla gotovo največ koristi.

Vojna. Od zadnjega našega poročila o tem podjetju je v vojni še Grčija. Z njo se pretepa Italija. Grčiji je očitala, da vse preveč ljubimka z Angleži. Sedaj pa se vidi, da se borijo na Grškem le Grki, Angležev pa je tam za pomoč zelo zelo malo in mogoče manj, kakor bi Grki želeli ali Italijani mislili. Pa vseeno, vojna je le. Uničevanje na morju dokaj uspeva, sicer pa je podjetje vojne malo v zastoj. Pomotoma so bombardirali celo naš Bitolj. Romunijo je stresel potres. Rus Molotov hodi po Berlinu, v Ameriki pa je zmagal Roosevelt. To sicer ne spada v poglavje vojne, toda se že sliši, da so za potresom v Romuniji Angleži. Za nas je poglavitno, da smo mirni. Pravični boj smo dovojevali, sedaj gradimo in delajmo za dobro ljudi. Čim več, kajti gotovo je, da se bo boljše doseglo le z delom, nikoli z uničevanjem. Izgleda, da bodo tudi Rusi ostali mirni, tudi tam želi ljudstvo miru.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Kostanjeva grmada

Pol kilograma kostanja olupimo, skuhamo in takoj, ko je kuhan, odcedimo ter olupimo še drugo kožico. Olupljeni kostanj pretlačimo potem skozi gosto žičnato sito kar v skledo. Nato skuhamo 15 dkg sladkorja v kockah, da obvisi kapljica na kuhalnici, kakor na niti, primešamo pretlačeni kostanj in vse skupaj dobro premešamo, da se shladi. Nato pridemo 5 dkg presnega masla. Ohlajeno zmes stresemo nato na cedilo s precej velikimi luknjicami in jo pretlačimo skozenj z leseno gobo. Tako pada kostanj v debelih nitih v mrzlo okroglo skledo, ki jo prej postavimo pod cedilo. Pretlačeni kostanj razmaknemo potem z vilicami tako, da tvori venec, v sredino tega »gnezda« pa naložimo v obliki piramide stepeno smetano.

Stepena smetana:

V 25 dkg sladke smetane zlijemo majhno skodelico presnega mleka (ne sme biti kuhano), postavimo vse skupaj za četrte ure na led ali pa na prav hladan prostor, potem pa stepamo s prožnim in precej velikim stepalnikom, ker smetana močno naraste. Ko je smetana tako gosta, da stoji v njej stepalnik pokonci, je ne smemo več stepati, ker bi se si-

cer izpremenila v presno maslo. Stepeno smetano odcedimo nato skozi gosto sito ali pa cedilo in ji, tik preden jo potrebujemo, narahlo primešamo 10 dkg stolčnega močno ovaniljenega sladkorja.

GOSPODINJA NA OBISKU V SVOJEM SVETIŠČU

Obiščite včasih same sebe v svoji kuhinji, drage gospodinje.

Na primer, ko je obed kuhan in je opravljeno vsakdanje delo, stopite v svojo kuhinjo kot gost, čisto tuj, ki ne pozna — gospodinje. Odprite vrata in povejte, — kakšen vtis je napravil na vas ta obisk.

Kaj sodite o ženi, ki dela v tem prostoru? Ali so zastorčki na oknih čisti, beli? Ali so okna čisto umita? Ali ni morda kje v kotih pajčevin?

In štedilnik? Na njem ne sme biti sledov po prekipelem mleku, kavi in masti, ki je brizgala iz ponve.

In pečica? Ali jo morebiti pozabite obrišati, kadar se ohladi?

Red na mizi? Pa vendar ne leži na njej kos trdega kruha ali pa načet hlebec, ki se nepokrit na zraku suši?

Ali ni na prtu še sled skoledice kave, ki ste jo zjutraj pili. Pribora pa prav gotovo ne sme biti več na mizi.

Kakšni pa so predali v vaši mizi? Ali ni v njih nepotrebnih stvari. Kredenca ni muzej, temveč shramba za steklo, porcelan in jedilni pribor, da ga varujemo prahu.

Kako pa so očiščeni lonci in ponve?

In vaš pribor? Je li dobro oskrbovan?

Tudi tla poglejte! Z madeži proč!

Ko tako delate same pri sebi obisk, ne smete pozabiti pogledati še v jedilno shrambo. Prav gotovo se bodo našli kakšni prazni kozarci za vkuhano sadje. Ali imate dobro vezano vkuhano sadje?

Kakšne pa so brisače za posodo? Prav gotovo jih skrbna gospodinja ne bi smela najti mastnih in že črnih.

Če lahko gospodinja na vse te opazke odgovori z »da«, je to dokaz, da je žena, ki tukaj dela, inteligentna in pridna gospodinja. Če pa morate žal reči »ne«, tedaj hitro na delo in poskrbite, da bo čimprej vaša kuhinja čista in snažna in vzor drugim.

MALO KOZMETIKE

Uro na dan — če utegneš

Vsak žena bi se rada negovala, pa se ne. Zakaj ne? Odgovor je zmerom isti: »Ne utegnem!« Mislite, da potrebujete za dobro telesno nego vsaj dve uri, ki vam nista na razpolago. Neki pariški list prinaša dve tabeli za ženske, ki jih usoda ni obdarila z bog ve kakšnimi dobrinami. Če se boste ravnali po njih, potrebujete od prebujenja do dela samo 45 in zvečer 20 minut.

Spali ste pri odprtem oknu in se prebudite. Začnete se pretegovati in pri tem globoko dihate. To delajo vse ženske, samo treba je to še ojačiti. Potem vstanete in si pripravite vodo za čaj in umivanje. Ta čas, dokler voda ne zavre, je tudi vam že toplo. Nalijte vodo na čaj in napolnite skodelico, drugo pa postavite v umivalnik in prilijte mrzle vode. S to čajno vodo si umijete obraz in oči. Nato se namilite od glave do nog ter se oplaknite z gobo. Obrišite se dobro in oтрите in sicer od okončin proti sredini. Potem se ogrnite s kopalnim plaščem ali pa z domačo haljo in zajtrkujte leže. Trenutek miru je zelo koristen. Zdaj se je treba naglo obleči. Mnogo časa pridobite, če si z dvema kratkima ščetkama izkrtučite lase, to je hkrati dobra masaža kože na glavi. Treba je še kreme, pudra, malo rdečila — ne pozabite si očistiti zob, preden si pordečite ustnice. Vrtni red vam prihrani dosti časa. Ta je: lasje, krema, zobje, rdečilo za ustnice, puder. Nazadnje še krema za roke in — zdaj lahko greste.

Kaj pa zvečer? Tistih 20 minut je zelo važnih. Zvečer začnite z zobmi. Potem hitro odstranite rdečilo in izkrtučite lase, kar traja le dve minuti. Nato se spet nategujte. Sedite

na posteljo, ležite počasi in zaprite oči. Potem še enkrat sedite in ponavljajte to. Nato ležite na hrbet z razkrcenimi komolci ter dihanje globoko in počasi.

Zjutraj:

Razteganje	1 min.
priprava vode	1 "
telovadba	15 "
umivanje in brisanje	10 "
zajtrk	5 "
oblačenje	3 "
lasje	2 "
zobje	3 "
krema, puder	5 "
skupaj	45 min.

Zvečer:

Zobje	2 min.
odstranjevanje ličila	8 "
lasje	3 "
roke	2 "
slačenje	2 "
na postelji	3 "
skupaj	20 min.

ZA DOBRO VOJO

In šesti?

Zdaj je že spet pet vaših otrok v moji jablani, gospa soseda!
Križ božji, kam je pa šesti šel?

Pameten človek

Dva se pogovarjata.
»Zdi se mi,« reče prvi, »da sedanje žene vse premalo izdajo za obleko!«
»Ali si ponorel?« vzklikne drugi. »Ali še nisi oženjen?«
»Pač — s šiviljo.«

Preveč

Dva gospoda sedita pri koncertu in eden izmed njiju reče:
»Zame je največji užitek, če poslušam glasbo z zaprtimi očmi.«
»Mogoče,« odvrne drugi, »samo smrčati bi vam pri tem ne bilo treba.«

V bolnici

»Nič se ne bojte, vaše zdravje se vidno boljša, kmalu se boste spet smejali.«
»Bog obvaruj, gospod doktor, Bog obvaruj!«
»Zakaj pa?«
»Jaz tu zato ležim, ker sem se nasmehnil dckletu, ki je bila zaročenka drugega.«

To se podeduje

»Prijatelj, nikar toliko ne pijte! Veste, da se to podeduje? Mislite vendar na svoje otroke!«
»No, vem, da se to podeduje; ampak poglejte, jaz imam osem otrok. Koliko pa pride potem na vsakega otroka?«

Najboljša rešitev

»Ali se nikoli ne zmotiš pri računanju, ker imata z ženo skupen račun v banki?«
»Ne! Vse sva uredila tako, da jaz nosim denar v banko, ona pa ga dviga.«

Zdaj ne velja.

»Gospoda moja,« reče direktor, »danes sem bral v listih, da je naš dragi tovariš in prijatelj Dreta umrl. Z njim smo izgubili tovariša, ki je bil neumoren, zvest, vreden in...«
»Oprostite,« se vmeša knjigovodja, »to ni naš Dreta.«
»A tako?« odvrne direktor. »Dedec je še živ! Potem pa nisem nič rekel, da bi si morda ta lenuh kaj ne domišljal!«

Točnost v zakonu

»Jaz sem svojo ženo že davno naučil točnosti. Ko odbije ura dvanajst, mora biti kosilo na mizi.«
»Kaj pa, če vas takrat še ni doma?«
»Potem pa nič ne dobim.«